שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא מו.

אבל מועד לגמרי לא משכחת לה לעד תמום כלל. דליימיה חלי נזק: **שלא יגדל אדם כו'.** הכי נמי האי לא יסמרנו לא יקיימנו הוא:

הדרן עלך שור שנגח ארבעה וחמשה

שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה. ומת: ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה.

ולא מת ממתת הנגיחה: **אם משנגחה.** ומתמת הנגיחה הפילתו: **וכיצד נזק.** דתם חייב חלי נזק והלי ולד מוטל בספק הוא וחולקין: **וכן פרה שנגחה כו'.** מפרש בגמ' [ע"כ]: **גמ' אי נמי לכי פה.** דיכול לומר לשחיטה מכרתיו לך ולף על גב דאיכא למימר זיל בתר רובא ורובא לרדיא קזבי והוי מקח טעות אשמעינן מתניתין[1] דהואיל ונקיע מוכר דמי הוה ליה אידך מוליא מחכירו ועליו הלאיה: **לנכסתא.** לשחיטה: **דמי רדיא.** יקרין: בעל

אבל מועד לגמרי לא משכחת ביה צד תמות כלל: ר"א אומר אין לו שמירה אלא סכין (כו'): אמר רבה מאי טעמא דר"א דאמר קרא [1]ולא ישמרנו שוב אין לו שמירה לזה א"ל אביי אלא מעתה דכתיב [2]ולא יכסנו נמי שוב אין לו כיסוי לזה וכי תימא הכי נמי והתנן [3]כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור אלא אמר אביי היינו טעמיה דר"א כדתניא [4]ר' נתן אומר מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו שנאמר [3]ולא תשים דמים בביתך:

הדרן עלך שור שנגח ארבעה וחמשה

שור [1]שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לולד

וכן פרה שנגחה את השור ונמצא ולדה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה משתלם חצי נזק מן הפרה ורביע נזק מן הולד: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס [2]דאמר ממון המוטל בספק חולקין אבל חכמים אומרים [3]זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה למה לי למימר זה כלל גדול בדין אצטריך דאפילו [4]ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא המוציא מחבירו עליו הראיה אי נמי לכי הא דאתמר [5]המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן רב אמר הרי זה מקח טעות ושמואל אמר [6]יכול שיאמר לו לשחיטה מכרתיו לך אמאי וניחזי אי גברא דזבין לרדיא אי גברא דזבין לנכסתא לא צריכא [7]בגברא דזבין להא ולהא וניחזי אי דמי רדיא לרדיא אי דמי נכסתא לנכסתא [8]לא צריכא דאוקיר בישרא וקאי בדמי רדיא אמרי ואי

אלא טעמא דר"א בדתניא. תימה מהאי טעמא נמי לא תקנתא טפי כשמכסהו כראוי משור נגחן ועי"ל דמעיקרא ודאי ס"ל דר"א לענין תשלומין קאמר אבל השתא דמסקינן טעמא כדר' נתן לאו לענין תשלומין איירי אלא לגבי איסור בעלמא דאסור לקיימו ואיכא למימר דגבי בור נמי איכא אבל מודה שאם שמרו שמירה מעולה והזיק פטור מיהו בשמירה פחותה ודאי לא קניא מדאסור לקיימו ולהכי אמר לעיל (דף מה:) הא מני ר"מ היא:

הדרן עלך שור שנגח ד' וה'

שור שנגח את הפרה. זו דברי סומכוס. תימה דבפרק השואל (כ"מ דף ק. ושם)[1] משמע דלא אמר סומכוס יחלוקו אלא בעומד נאגם גבי המחליף פרה בחמור דפריך בגמרא אמאי יחלוקו ומחזי כרשות דמאן קיימא אמר שמואל בעומדת נאגם ופריך ונוקמה בחזקת מרא קמא הא מני סומכוס היא מדלא אמר אלא משמע דלא הדר ביה משנויא קמא והך דהכא איכא לאוקמי בעומדת נאגם לר"ע דאמר יומלט השור אבל לר' ישמעאל דמלי לסלק ליה כזוזי לא תמיהא אך מהיכא דהמניח (לעיל דף לה:) קשה דלייק זאת אומרת מלוקים עליו מכיריו על סומכוס דמשמע התם דאפילו בברי וברי קאמר סומכוס דחולקין ואפילו עומד בביתו מדלא אזקי מתניתין בעומד בביתו או כרבי ישמעאל דאמר ב"מ הוא ומני לחלוקי' כזוזי ומיתי אפילו כסומכוס:

דאפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא. וא"ת והא מחויב שבועה ואין יכול לישבע הוא שזה מודה במקצת בנזק הפרה ובנזק הולד אומר איני יודע ומתון שאין יכול לישבע משלם כדאמר רבא בפרק השואל (כ"מ דף לח. ושם) ומיהו שמואל לית ליה הא סברא בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם)[2] ועוד י"ל דלמ"ד פלגא נזקא לא יהא מחויב שבועה גדולה מהודאת עצמו דמודה בקנס פטור [א] ועוד אומר ר"י דלא דמי כלל דהא טעמא דמחויב שבועה ואין יכול לישבע משלם מפרש בפרק כל הנשבעין (שם) משום דכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים ומפרש התם כגון שאמר ליה מנה לאבא ביד אביך ואמר ליה ממשיס ידענא דבאבוה כה"ג מיחייב ועל כרחך צריך ליתן טעם למה באב חייב ויורשים פטור דבלא טעמא אין לומר כדאמר התם לי דאמר ליה ר' חיים ליה ור' חיים ליה מה לי הוא מה לי אבוה אלא היינו טעמא דבאב חייב לא ידענא דהיה לו לידע אם חייב לו מנה אם לאו אבל יורשין לא היה להם לידע במילי דאבוהון ומהאי טעמא חיים ליה נמי למיפטר בשמעתין שאין לו לידע דבר זה אם משנגחה ילדה או קודם וא"ת דהכא משמע דליים ליה לרב יהודה ברי עדיף ולקמן בפרק בתרא (דף קיח.) ובשמואל (כ"מ דף לז: ושם)[3] אמר מנה לי ביד והלה אומר איני יודע רב יהודה ורב הונא מחייבי דברי עדיף ואין לתרץ דהכא משמיה דשמואל קאמר דהא בספ"ק דכתובות (דף יב: ושם)[4] בעי למימר הא דרב יהודה ורב הונא דשמואל היא ולפי אותה סברא הקשה דשמואל אדשמואל וי"ל כדפרישית לעיל דהתם ברי שלו טוב שיודע שיכחישנו אם הוא משקר וגם אומו יש לו לידע אם חייב לו אם לאו הלכך מדטעיון שמא מוכחא מלתא דברי דהאי אמת הוא וברי עדיף אבל הכא מה שטוען ברי לפי שיודע שזה לא היה בשעת נגיחה וזה טוען שמא שאין לו לידע משו"ה אין ברי עדיף ובספ"ק דכתובות (שם) דבעי למימר הא דרב הונא ורב יהודה דשמואל היא ולא מסיק אדעתיה הא דאמי התם במסקנא היה יכול להקשות התם דשמואל אדשמואל דהתם פסיק שמואל כר"ג דאמר נאמנת בהיא דמשתרסמי נאנסתי אע"ג דהתם אין לבעל לידע מתי נאנסה והכא בשמעתין מודה שמואל דלא אמר ברי עדיף במקום שהברי גרוע אלא שבכמה מקומות יכול לומר וליטעמיך ולא קאמר וההיא דהבית והעלייה (כ"מ דף קטו: ושם)[5] דהיה אחד מכיר מקצת אגניו טוטלן ואמר [בגמ'] דאידך קאמר איני יודע ופריך ליתא מיהו מיובתא דר"ג ומשמע דלרב יהודה ניחא התם ר"ל דרגילות הוא שכל אחד מכיר מקצת אגניו וכן מוכח דמוקי לה כגון שיש עסק שבועה ביניהם ואם לא היה לו להכיר אגניו לא הייתי אומר מתון שאין יכול לישבע משלם כדפרישית לעיל[6] וההיא דתנן בית נוחלין (כ"כ דף קנ. ושם קנה) זה אמי אין נאמן ויטול עמו בחלקו ומוקי בגמ' דאמרי אינך אין אנו יודעין וליים זאת אומרת מנה לי ביד והלה אומר איני יודע פטור אע"ג דברי גרוע הוא שאין להם לאמין לידע אם הוא אחיהם דמה יודעים בלאותו שבא ממדינת הים התם בלאו הכי דחי בשיר ואין מושם לומר וליטעמיך ועוד י"ל דהתם מלי למימר דהכי קאמר זאת אומרת מנה לי ביד והלה אומר איני יודע פטור היכא דהוי ברי גרוע והשמא טוב כעין הוא דמתני' דהתם:

המוציא מחבירו עליו הראיה. משמע מהכא דאין הלכה כסומכוס מדלא ס"ל שמואל כוותיה ובשמעתין דכל דאליים גבר בפרק חזקת הבתים (כ"נ דף לה. ושם)[7] יש להתרץ בזה: **ונחזי אי דמי רדיא לרדיא.** פי' הרר"י בר מרדכי דהכא אפי' כרבנן דאמרי בהמוכר את הספינה (שם דף עז:) מכר הצמד לא מכר הבקר ולית להו הדמים מודיעים הכא מודו דהני מילי גבי צמד דאיכא רובא וחזקה דרובא קרו לצמד לצמד ולבקר בקר וגם הוא מוחזק ואפילו לפי הספרים דלא גרסי רובא מ"מ לא אתיא דמים לחודייהו ומפקי מחזקה אבל הכא רובא לרדיא זבני ואיכא חזקה כנגד אותו הרוב שהמוכר מוחזק אמרינן הדמים מודיעים לסייע לו לרוב לו לחזקה ורשב"ם פירש בהמוכר פירות (שם דף לב. ושם)[8] בענין אחר:

ה"ג

לקנות שוורים לחרישה. וכגון שהיו מכירין זה את זה, ודאי לרדיא זבין, ואפילו לשמואל ליהי מקח טעות, דכיון שמכירים זה את זה הרי כאילו פירש לו מכור לי שור לחרישה (שם). דזבין לנכסתא. כגון טבח שאינו עובד לדמה (שם). דזבין להא ולהא. כגון טבח ועובד לדמה (שם). וניחזי אי דמי רדיא לרדיא. מין דהאי גברא עביד דזבין להכי והכי היה לנו לילך אחר הדמים ומתא הדמים מודיעים, דשור לרדיא קונין בשבורים דיגרים ולשחיטה כי דיגרים ומיתו לי דמי רדיא יהב ליה דהייטו כ' דיגר הדמים מודיעים לגרדיא זבין והרי זה מקח טעות, כמוכר יין ומצמא מומן, ומאחי קאמר שמואל דיכול לומר לשחיטה מכרתיו הא ודאי לרדיא זבין, דהא דאפילו לשחיטה זבין כיון דדמי רדיא קבל מיניה לוקח מקחו בטל, דתמלוה יתר מטמות, דהא לא מיא לרדיא, שהרי נמצא נגחן ואינו שוה אלא י' דיגרים לשחיטה, ולי דמי נכסתא יהב ליה ודאי דלנכסתא זבין (שם. עי"ש בארוכה). דאוקיר בישרא. ולכתא דמים מודיעין, ואיכא דגרס דאל רדיא וקם כי כשרא, והייטו הך (שם).

מסורת הש"ם

א) לקמן נב., ב) לעיל טו: [כתובות מא:], ג) כ"ב לב., ד) לעיל לה: כ"מ כ: לח: ק. [כ"ב קמא.], ה) כ"ב לב., ו) [מתניתא. רש"ל], ז) [ד"ה הא], ח) [ד"ה מתון], ט) [ד"ה רב הונא], י) [ד"ה רב הונא], כ) [ד"ה לימא], ל) [דף לה:], מ) [ד"ה ומא], נ) [ד"ה ולחי],

תורה אור השלם

1. אז נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא השמרנו בעליו שלם ישלם שור תחת השור והמת יהיה לו:
שמות כא לו
2. וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בר ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור:
שמות כא לג
3. כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו:
דברים כב ח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דאפילו וכו' ועי"ל דלמ"ד פלגא נזקא קנסא. עיין לעיל דף מז ע"ב תוספות ד"ה מודה:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה דאפילו כו' ועוד מרי כו'. נ"ב וכ"כ הרלב"ד והרמ"ם פפ"ו וש"ס. מבל הרמב"ם מולק:

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פ"ט מהלי' נזקי ממון הלי' כ ג הלכה ו סמג עשין קפ טוש"ע חו"מ סימן שפו סעיף ב ג וסימן ת סעיף ג:
ב ג ד ה מיי' פט"ו מהלכות מכירה הלי' ה סמג לאוין קפ טוש"ע חו"מ סי' רלב סעי' כג:

מוסף רש"י

בסהו כראוי. ומצר עליו השור לו מעבר ונפל ומת (לקמן נב.).
הדרן עלך שור שנגח דר"ה
ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע. לכ"ד, ולא עדים יודעין אבל הם יודעין, דלא קמני ואינו יודע, והכי אמרינן בשנים אוחזין (נ:) ולריכה כר רב הונא דאמר אמר סומכוס אפילו כרי וכרי כו' (רשב"ם ב"ב צג.).
אם עד שלא נגחה. השור, ילדה. ופטור בעל השור (שם). משלם. בעל השור, חצי נזק לפרה. דשור חם משלם חלי נזק, ורביע נזק לולד. משום דחלי נזק דולד הוי ממון המוטל בספק וחולקין (שם). ונמצא בנגחן. שהיה נגחן קודם מכירה ואין ידוע אלא לשחיטה (שם צב.). מקח טעות. כיון ונמצא חומן והכרי זוזי כדמפרש טעמא לקמיה דרובא לרדיא וכני (שם). יכול שיאמר לו כרי. דכממונא לא אזלינן בתר רובא אלא אמר טענה טוהה (שם). לשחיטה מכרתיו לך. דהא איכא דזבין לשחיטה, ורובא לאו כלום הוא והוה ליה כי פלגא ופלגא והמוליא מחבירו עליו הראיה, ואפילו לשמואל דאמר ממון המוטל בספק חולקין, וקי"ל כרבנן, דקתם לן מנא בתוספתא, הני מילי כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע לכ"ד איפך היה המעשה אם ילדה קודם נגיחה או אחר כך, ואפילו עיין מד מנייהו טענת ברי ואידך טענת שמא, וכמו שכא ויש בנכסי ספק בפרק החולץ (לח.) דקי"ל חולקין תשום דאין ידוע אם כן ע' לראשון ויירשו זקנו לו כן ז' לאחרון וכנו של יבם הוא, אבל הכא שאנו יודעין איזה היה המעשה, הרי מכרן לזה סתם ומתגלה הדבר שהיה נגחן קודם לכן, הכא מודה שומכום דלא הוי ממון המוטל בספק אלא אלינן כתר שהוא שטוען יפה, דסיון דרובא לא כלום הוא לא היה לו למוכר לפרס אלא הלוקח הוה ליה למימר לרדיא קבלינא קבלינא ליה, ומדלא פירש הספרד, ולא דמי לין ונמצא חומן, דהתם יין קחבע מיניה דמוכר בהדיא (רשב"ם שם). ונחזי אי גברא דרי. כלומר היכי דמי דפליגי רב ושמואל, ליחזי לי הלי גברא עובד לדמה הוא ולא טבח, ורבינ

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com